

FORME ȘI TEHNICI DE AUDIERE ÎN CADRUL CERCETĂRII JUDECĂTOREȘTI ÎN PROCESUL PENAL: REFLECȚII DE ORDIN TEORETICO-PRACTIC

Dumitru GHERASIM, *Președinte al Judecătorei Bălți*
 Lucia RUSU, *dr., lector universitar*
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The strict observance of the provisions of the law in the process of examining criminal cases in court is of particular importance in order to raise the quality of judicial investigation at the current stage. However, in this range of complex issues, the observance of each norm of CPC RM becomes important regardless of whether it is assigned to the category of guarantees regarding the rights of the injured party or the defendant, at the order of certain procedural actions to be taken in the judicial investigation (to which the hearing is also assigned). The hearing is the basic means of proof in the judicial investigation. It is in the process of hearing that important information of an evidentiary nature is obtained. The legal conduct of the hearing depends, to a large extent, on the skillful conduct of the judicial investigation. In the content of this article, through the use of standard rules and legal norms, an attempt was made to determine, from a theoretical and practical point of view, the forms, techniques and specifics of the hearing act within the judicial investigation.*

Keywords: *criminal trial, judicial investigation, hearing, witness, suspect, accused, defendant, adversary proceedings, forms of hearing, hearing techniques, tactical procedure, legal and substantiated decision, criminal procedure guarantees, cumulative evidence.*

Clasificarea audierii judecătorești, precum și a audierii efectuate în faza prejudiciară, poate fi efectuată în baza mai multor criterii, urmare a cărui fapt diapazonul lor este foarte larg. Astfel, în baza criteriului statutului procesual al persoanei audiate în instanța de judecată, delimităm audierea inculpatului, părții vătămate, a martorului și a expertului. În funcție de criteriul volumului de informații obținute, audierea este de bază și suplimentară, iar în conformitate cu criteriul consecutivității realizării în timp – audierea este inițială și repetată. În ceea ce ține de audierile specifice efectuate în judecată, apoi la ele se atribuie audierea contradictorială și audierea în ordine de șah [18, pp. 82-83].

Audierea contradictorială constituie un mijloc important de cercetare a probelor în cadrul unui proces judiciar contradictorial. S-ar putea afirma cu absolută certitudine că aceasta ar fi chiar și unul dintre cele mai importante mecanisme în cadrul acestui proces. În același context, ea întrunește și un anumit grad de dificultate pentru cel care realizează actul de audiere. În cadrul procesului cu jurați importanța audierii contradictoriale crește substanțial: ea devine dominantă procesului judiciar contradictorial [13, p. 3]. Audiere contradictorială este considerată o astfel de audiere unde participanții la judecarea cauzei pot adresa pe rând unei și aceleași persoane interogate întrebări referitoare la orice fragmente ale declarațiilor ei, cu scopul de a le preciza, verifica și completa. Consecutivitatea adresării întrebărilor de către diferiți participanți la proces în cadrul audierii contradictoriale este determinată de ordinea generală a actului de audiere, reglementat de legea procesual-penală. În opinia autorilor V. Pitertev și A. Stepanov, de cele mai frecvente ori, întrebările sunt adresate de la început de către președintele ședinței, apoi de către acuzator și mai apoi de către ceilalți participanți la cercetarea judecătorească [18, pp. 83-84].

După cum menționa absolut corect savantul F. L. Wellman, „*unul dintre cele mai bune mijloace de a deprinde arta și meseria audierii contradictoriale o constituie studierea metodelor folosite de către iluștrii crossexaminatori* (Acest termen are în vedere reprezentantul apărării sau al acuzării care dirijează realizarea actului de audiere contradictorială – n.n.). Ei sunt modele demne de urmat pentru adevărații profesioniști [12, p.207].

Tactica audierii contradictoriale constă în interogarea învinuitului/inculpatului de două sau mai multe persoane în același timp. Acest procedeu are ca scop destrămarea sistemului de apă-

rare al celui anchetat care se situează pe poziția negării totale a faptei săvârșite. Avantajul este reprezentat de faptul că învinuitului/inculpatului nu i se dă posibilitatea să pregătească răspunsuri mincinoase, întrebările fiind adresate într-un ritm susținut, alert [8, pp. 161-162]. Acest procedeu este privit însă cu anumite rezerve, deoarece el poate avea ca rezultat derutarea persoanelor cu o structură psihică slabă, încurcarea celui interogat și inhibarea sa [11, p. 341].

Audierea contradictorială este o „armă puternică”. M. P. Brown, făcând comparație între audierea contradictorială și audierea simplă, s-a referit la „o analogie asupra faptului cum arde praful de pușcă și cum explodează dinamita. Fiecare dintre ele își realizează lucrul său, și anume forța audierii simple acționează doar într-o singură direcție determinată, iar forța audierii contradictoriale își răspîndește efectul în toate părțile, direcțiile” [1, p. 103]. Audierea contradictorială este partea glorioasă a procesului de judecată. Anume aici avocatul apărării sau acuzarea în mod strălucit îl înfrânge pe martorul principal al părții opuse care mărturisește că a mințit tot timpul și recunoaște adevărul [6, p. 27].

În cazul lipsei profesionalismului, audierea contradictorială poate cauza anumite „daune” atât celui care o realizează, cât și intereselor justiției. După cum menționa savantul R. Garris, „a realiza audierea contradictorială este precum a se deplasa sub gloanțe. Anume aici, de la cel ce realizează audierea sunt necesare manifestări de curaj, atenție, fermitate și ageritate. Periculozitățile audierii contradictoriale frecvent se pot manifesta la mult timp după finisarea acesteia, fiind de multe ori de neînălțurat” [16, pp. 50-51], [13, p. 5]. Audierea contradictorială constituie un duel intelectual dintre jurist și martor. El include în sine toate sferele cunoștințelor umane, a moralei și pasiunii [13, p. 5]. F. L. Wellman precizează că „audierea contradictorială necesită ingeniozitate enormă, aptitudini de analiză logică, percepere clară a esenței, răbdare nelimitată și stăpânire de sine. Nu trebuie să fie în lipsă și capacitatea de a citi intuitiv gândurile străine și a determina caracterul persoanei după exterior, a aprecia motivele lui, a acționa cu forță și exactitate, a cunoaște la nivel profesional obiectul litigiului, a manifesta precauțiune avansată și ceea ce este mai important – este necesar de a dispune de capacități instinctive în vederea determinării locurilor slabe în depozițiile martorului oponentului” [12, p. 37].

Audierea contradictorială este deosebit de valoroasă în situațiile când, în ședința de judecată, persoana audiată își schimbă radical depozițiile date anterior. În această situație de stres, acuzatorului de stat îi este greu, de unul singur să verifice sub toate aspectele noua versiune înaintată de cel audiat. O singură audiere contradictorială poate substitui câteva audieri separate a unei persoane concrete, care putea fi realizată de fiecare participant la proces, dacă nu ar fi fost recunoscută varietatea respectivă a audierii [13, pp.83-84].

De regulă, audierii contradictoriale sunt supuși martorii părții opuse. Audierea contradictorială poate fi definită succint în felul următor: *audierea martorului de către partea, opusă aceleia care a realizat audierea primară asupra circumstanțelor, care au constituit obiectul audierii directe, primare a acestui martor.* În asemenea mod, întrebările părților se intersectează, în special, în limitele circumstanțelor și faptelor deja expuse [13, pp. 7-8]. Într-o formă mai desfășurată referitoare la audierea contradictorială putem menționa că *aceasta reprezintă o audiere a persoanei, a cărei depoziții sunt prezentate în calitate de probă de către partea oponentă, în vederea cercetării critice și verificării informațiilor conținute, oferite în procesul audierii primare, a sursei și purtătorului lor, precum și pentru obținerea de date noi din partea persoanei, ascultate anterior în cadrul audierii primare.*

În Republica Moldova dreptul la realizarea audierii contradictoriale nemijlocite decurge din reglementările constituționale referitoare la justiție. În Constituția RM [5] sunt vizate principiile egalității (art. 16); accesului liber la justiție (art. 20); prezumției de nevinovăție (art. 21); dreptul la apărare (art. 26); caracterul public al dezbaterilor judiciare (art. 117). Toate aceste idei călăuzitoare formează baza juridică necesară realizării audierii contradictoriale în orice tip de proces judiciar. În ciuda unor deosebiri privind ordinea realizării, audierea contradictorială, în orice tip și formă a procesului judiciar, se fundamentează pe începuturile generale ale justiției contradictoriale.

Analiza particularităților realizării audierii contradictoriale, în cadrul diferitor tipuri ale procesului judiciar, indică la ideea că cele mai largi premise pentru efectuarea audierii contradictoriale nemijlocite sunt oferite în procesul penal. Această concluzie se fundamentează pe faptul că în cadrul reglementării juridice a cercetării judecătorești în cauzele penale se acordă o preferință evidentă activității părților în prezentarea și cercetarea probelor [13, p. 10].

În momentul de față, drept condiții ideale pentru manifestarea tuturor calităților audierii contradictoriale sunt: 1) *pasivitatea instanței de judecată și neimplicarea ei în audierea contradictorială, cu condiția respectării de către părți a ordinii stabilite pentru examinarea cauzelor în ședința de judecată*; 2) *acordarea de libertate părților în vederea formării bazei probatorii și a desfășurării în baza propriei viziuni a audierii contradictoriale a oricărei persoane, care a confirmat anumite fapte în favoarea oponentului în judecată* [13, p. 12].

Legea procesual-penală a RM susține această ideologie. Din conținutul principiului contradictorialității (art. 24 CPP al RM [4]) reiese regula privind caracterul activ al părților cu referire la prezentarea și cercetarea probelor. Procesul contradictorial este posibil doar când instanța este independentă în luarea hotărârilor. Asigurarea independenței instanței de judecată permite de a înlăptui principiul contradictorialității, deoarece: în primul rând, instanța de judecată nu se află sub influența nimănui, și anume de părțile aflate în competiție depinde deznodământul cauzei. În al doilea rând, instanța de judecată urmează să fie independentă în raport cu părțile. În al treilea rând, independența instanței de judecată reprezintă una dintre condițiile stabilirii adevărului în cauza penală și în luarea unei hotărâri legale și echitabile [9, pp. 18; 17, pp. 79-80].

Audierea în ordinea de șah este audierea unde cel care audiază, adresează, concomitent, întrebări și altor persoane asupra aceluiași fapt și circumstanțe, expuse la momentul respectiv în cadrul audierii de bază. Scopul acestei audieri este de a obține imediat confirmarea sau infirmarea depozițiilor persoanei audiate asupra unui anumit fapt prin declarațiile altor persoane, participante la ședința de judecată.

În procesul audierii în ordine de șah trebuie respectate următoarele condiții. În primul rând, ea este posibilă doar în privința persoanelor care au fost deja audiate în judecată și se află în sala de ședință. În al doilea rând, întrebările adresate altor persoane trebuie să urmărească un anumit scop concret – confirmarea sau infirmarea declarațiilor celui audiat și să nu devieze de la obiectul audierii de bază [18, pp. 84-85]. Esența audierii în ordine de șah constă în faptul că, în procesul audierii unei persoane, concomitent sunt adresate întrebări și altor persoane (inculpaților, martorilor, experților) asupra aceluiași fapt și împrejurări, care la moment sunt expuse de către cel audiat în cadrul audierii de bază. Această varietate a audierii urmărește scopul de a confirma sau a combate, prin declarațiile altor persoane, informațiile obținute drept urmare a audierii de bază a unei anumite persoane. Audierea în ordine de șah poate fi realizată în legătură cu audierea inculpatului, părții vătămate, martorului, expertului etc. Audiind inculpatul, sunt adresate concomitent întrebări părții vătămate, martorului și expertului; dacă este audiată partea vătămată – întrebările sunt adresate inculpatului, martorului și expertului; la audierea martorului – întrebările sunt înaintate părții vătămate, inculpatului, expertului și altor martori; și, în sfârșit, în situația audierii expertului – întrebările sunt puse inculpatului, părții vătămate, martorilor și altor experți [14, p. 25].

Audierea în ordine de șah este apropiată după caracterul său audierii contradictoriale, dar, în același timp, nu coincide cu aceasta. Comun pentru aceste două varietăți ale audierii este faptul că una și aceeași împrejurare cunoaște o examinare și verificare profundă, detaliată și sub toate aspectele în procesul audierii. Deosebirea constă doar în faptul că în situația audierii contradictoriale una și aceeași persoană este chestionată referitor la una și aceeași circumstanță de către mai multe persoane simultan, iar în cadrul audierii în ordine de șah mai multe persoane sunt audiate asupra uneia și aceleiași împrejurări în același timp de către o singură persoană. Din cele expuse rezultă că în cadrul audierii în ordine de șah actul de audiere este realizat de o singură persoană, iar în cadrul celei contradictoriale – de către mai multe persoane; în cazul audierii în ordine de șah una și aceeași circumstanță, împrejurare este clarificată de către o singură persoană care audiază prin adresarea întrebărilor către mai multe persoane, iar în cadrul

audierii contradictoriale – mai multe persoane care audiază, clarifică una și aceeași circumstanță prin intermediul chestionării unei singure persoane [14, pp. 25-26].

Astfel, deosebirea principială între audierea contradictorială și audierea în ordine de șah constă în faptul că, în primul caz, subiectul este expus întrebărilor din partea mai multor subiecți ai procesului de judecată, iar în celălalt, dimpotrivă, unul dintre acești participanți, similar unui șahist dintr-o partidă de șah, dirijează, în conformitate cu planul său cu mai multe „figuri”, persoane cărora le adresează întrebări în vederea verificării anumitor afirmații ale persoanei audiate [18, p. 86].

Audierea în ordine de șah poate fi realizată cel mai eficient în condițiile cercetării judecătorești, când toate persoanele supuse audierii sunt adunate într-un singur loc pentru o anumită perioadă de timp. Este mult mai dificil a realiza o astfel de audiere în procesul urmăririi penale, unde, de regulă, persoanele care urmează a fi audiate sunt citate la organul de urmărire penală nu toate odată, ci pe rând. Totuși, dacă audierea contradictorială nu este deloc posibilă în condițiile urmăririi penale, la această fază nefiind încă identificate părțile procesului, urmărirea penală fiind realizată doar de către organul de urmărire penală, apoi audierea în ordine de șah poate fi uneori, în caz de necesitate, efectuată și în cadrul urmăririi penale, deoarece realizarea actului de audiere în situația respectivă poate fi pusă pe seama unei singure persoane – ofițer de urmărire penală sau procuror. În acest sens, citarea simultană și întrunirea martorilor, învinuților și experților la organul de urmărire penală este posibilă. Cu toate că teoretic există posibilități în acest sens, audierea în ordine de șah în condițiile urmăririi penale este extrem de dificilă și practic nu este utilizată, iar în condițiile cercetării judecătorești ea este frecvent întâlnită, având multiple efecte pozitive.

Audierea în ordine de șah se aseamănă, nu doar în exterior, ci și după conținut cu actul de confruntare, deși între ele există și deosebiri esențiale. Dacă confruntarea este efectuată doar între persoanele în ale căror declarații există contradicții substanțiale [19, p. 296], apoi în procesul audierii în ordine de șah întrebările sunt adresate persoanelor în ale căror declarații pot să nu fie contradicții [20, p. 12]. De asemenea, confruntarea este efectuată doar între două persoane audiate anterior, în timp ce la audierea în ordine de șah participă mai multe persoane. Această audiere substituie confruntarea (una sau mai multe confruntări) și se realizează într-o formă specifică, unde o parte (audiată la momentul respectiv) este prezentă permanent (până la finalizarea audierii), iar cealaltă este reprezentată de persoane din categoria celor audiate anterior în judecată, care sunt înlocuite consecutiv.

Efectuarea în ședința de judecată a confruntărilor este de prisos, deoarece ele au fost deja efectuate la urmărirea penală. Dacă însă, anterior, confruntarea nu a fost efectuată din careva motive, scopul acesteia – înlăturarea contradicțiilor dintre declarațiile anumitor persoane concrete – poate fi atins în ședința de judecată cu ajutorul audierii în ordine de șah, care este mai rațională și economă decât confruntarea [18, p. 85].

Pentru ca audierea în ordine de șah în cadrul cercetării judecătorești să fie eficientă, este necesară respectarea anumitor condiții, determinate nemijlocit de esența și conținutul acestei acțiuni. Astfel, audierea în ordine de șah poate fi realizată doar în privința persoanelor care au fost anterior audiate în ședința de judecată, adică după efectuarea audierii de bază. Este inadmisibilă adresarea de întrebări către acele persoane a căror audiere de bază nu a fost încă realizată. Declarațiile persoanelor neaudiate nu sunt cunoscute și instanței nu îi este clar dacă ar putea acestea ajuta la clarificarea circumstanțelor necesare soluționării cauzei. Audierea în ordine de șah a acestor persoane este de prisos. De asemenea, este interzis a se abate de la ordinea audierii fixată în legea procesual penală, adresând inculpaților, martorilor și părților vătămate întrebări asupra anumitor împrejurări ale cauzei până la efectuarea audierii de bază.

În cadrul audierii în ordine de șah întrebările concomitente pot fi adresate în orice consecutivitate. Reieșind din circumstanțele cauzei, clarificate ca urmare a audierii de bază, cel care audiază trebuie să se decidă cui i se va adresa cel dintâi cu întrebări. Persoana care efectuează audierea în ordine de șah nu trebuie să treacă cu vederea faptul că întrebările concomitente și

simultane adresate altor persoane nu trebuie să le depărteze pe acestea de sarcinile audierii de bază. Este necesar a combina audierea de bază cu cea în ordine de șah astfel ca împrejurările și circumstanțele cauzei să fie clarificate pe deplin.

Aceste trei forme ale audierii – *de bază, contradictorială și în ordine de șah* – reprezintă formele specifice ale audierii în cadrul cercetării judecătorești [14, pp. 25-26].

Este necesar să trecem în revistă și faptul că una și aceeași persoană poate fi supusă în ședința de judecată ambelor forme de audiere. Mai mult decât atât, aceeași persoană poate, în cadrul unei audieri, să se ciocnească de mai multe varietăți ale audierii în ordine de șah: audierea poate fi realizată inițial de acuzator, iar mai apoi de unul sau de mai mulți apărători (în cazul în care este vorba de mai mulți inculpați) [18, p. 86].

Cu referire la subiectul cercetării noastre, un anumit interes au concluziile savantului american H. E. Burt. În viziunea acestui autor, „*Relatarea liberă este cea mai precisă, însă mai puțin deplină; audierea directă – este mai deplină, însă mai puțin precisă decât relatarea liberă; audierea contradictorială are aproximativ aceeași plenitudine și conținut ca și audierea directă, dar este mai puțin precisă în comparație cu relatarea liberă sau audierea directă. Acest din urmă moment este explicat prin faptul că audierea contradictorială are scopul de a verifica și înlătura contradicțiile din conținutul informațiilor, obținute ca urmare a audierii directe*” [2, pp. 312-313].

În cadrul instanței de judecată pot fi efectuate, de asemenea, audierea suplimentară și cea repetată. Audierea suplimentară poate fi realizată în privința martorului, părții vătămate, inculpatului etc. Esența audierii suplimentare constă în faptul că participanții la proces și instanța clarifică circumstanțe, trecute cu vederea în procesul audierii de bază, fie clarifică fapte în privința cărora alți martori, inculpați sau părți vătămate au dat alte declarații decât persoana care urmează a fi supusă audierii suplimentare. În ipoteza faptului că scopul unei astfel de audieri este concret și subiectul ei este limitat, nu se admite de a transforma audierea suplimentară într-o nouă audiere de bază cu referire la toate împrejurările cauzei, fiind necesară doar clarificarea momentelor care necesită precizări suplimentare. Uneori sunt clarificate anumite date care reflectă cu totul sub un alt unghi împrejurările cauzei, expuse anterior în cadrul audierii de bază.

Audierea suplimentară poate fi eficientă în cazul în care inculpatul își neagă vinovăția sau dacă martorul, partea vătămată fac declarații contradictorii. În astfel de situații, după audierea de bază a acestor persoane, precum și a altor subiecți, care-l demască pe inculpat și precizează depozițiile părților vătămate și a martorilor, este rațional de a trece la audierea suplimentară.

Dreptul la audierea suplimentară îl are fiecare participant la proces și instanța, respectiv, nu îi poate limita pe aceștia în folosirea acestei forme a audierii. Nu este corectă poziția conform căreia audierea suplimentară a martorului poate avea loc doar după ce instanța a examinat toate probele, adică în ordinea completării cercetării judecătorești. Audierea suplimentară urmează a fi efectuată atunci când apare necesitatea în realizarea ei: la începutul, la mijlocul sau la sfârșitul cercetării judecătorești. Importanță majoră, în acest sens, o are nu etapa cercetării judecătorești, ci momentul apariției necesității de a efectua audierea suplimentară după finalizarea audierii de bază [14, pp. 27-29].

Audierea repetată (reaudierea) este efectuată de instanța de judecată și participanții la proces în cazurile când, în legătură cu examinarea altor probe, după audierea de bază, au apărut anumite dubii sau bănuieli referitoare la corectitudinea depozițiilor obținute sau există o necesitate de precizare a lor. De exemplu, prin audierea unui martor instanța a clarificat cum a derulat faptul infracțional, în timp ce alți martori au oferit, în acest sens, declarații totalmente contrare. În astfel de situații, părțile și instanța de judecată au dreptul de a audia repetat (a reaudia) martorul audiat anterior. Necesitatea ascultării repetate a martorului derivă din esența anumitor contradicții. Pentru a soluționa aceste contradicții, organul judiciar, în viziunea autorului român C. Miheș, are la îndemână un instrument tactic – ascultarea repetată a martorului. Ascultarea repetată a martorului se poate realiza sub forma ascultării repetate uninominale ori sub forma confruntării acestuia cu alte persoane ascultate în cauză. Cele două forme de ascultare repetată a martorului

nu se exclud reciproc. Dacă rezultatele ascultării repetate uninominale sunt satisfăcătoare, deseori se recurge la confruntarea martorului cu alte persoane ascultate în cauză [7, p. 148].

Ascultarea repetată a martorului poate constitui și un mijloc de stimulare a memoriei acestuia; martorul de bună credință (adică cel care nu a încercat în niciun fel ascunderea adevărului și este dispus să contribuie la soluționarea cauzei), prin ascultarea sa repetată și contradictorie, atunci când este cazul, cu alte persoane poate, prin efortul suplimentar pe care îl implică o asemenea activitate tactică, să își aducă aminte de împrejurări, stări, fenomene pe care le-a perceput, dar care au fost pierdute pe parcursul procesului reactivării memoriale [10, p. 485]. De asemenea, în situația în care neconcordanțele din declarații vizează împrejurări esențiale pentru cunoașterea adevărului, o asemenea activitate este cu atât mai necesară [3, p. 325].

Audierea repetată poate avea loc la inițiativa oricărei dintre părți. Complexitatea unei astfel de audieri constă în faptul că persoanei, supuse audierii repetate, și până la acel moment aflate în sala de ședințe, îi sunt cunoscute declarațiile tuturor celorlalți martori, inculpați, părți vătămate. Din aceste considerente, este necesar de a delimita, în depozițiile oferite în cadrul audierii repetate, momentele cunoscute anterior în dosar de aspectele care au devenit cunoscute cu ocazia și în timpul efectuării cercetării judecătorești. Audierea repetată poate fi realizată în orice moment al cercetării judecătorești, dar mai benefic este de a o realiza îndată ce a apărut necesitatea în acest sens.

Audierile suplimentare și repetate nu sunt forme specifice ale audierii în cadrul cercetării judecătorești, fiind întâlnite și în cadrul urmăririi penale. Totodată, înfăptuirea acestor audieri în cadrul instanței de judecată dispune de anumite particularități, care le deosebește de realizarea și înfăptuirea lor la faza urmăririi penale. În instanța de judecată, în situația audierii suplimentare și repetate iau parte mai multe persoane audiate; audierea este efectuată în condiții de publicitate a ședinței de judecată; audierii sunt supuse persoane, care au ascultat anterior declarațiile altor persoane audiate, inclusiv a persoanelor care descriu sau reflectă cu totul altfel anumite fapte. Momentele în cauză sunt specifice audierii suplimentare și repetate în instanța de judecată, nefiind caracteristice sub nicio formă pentru audierile similare efectuate la urmărirea penală [14, pp. 29-30].

Sub aspectul dreptului comparat în această materie, trecem în revistă faptul că în Statele Unite ale Americii partea care a solicitat martorul îi adresează prima acestuia întrebări realizând audierea directă (*direct examination*). După aceasta, părții oponente i se oferă dreptul de a efectua audierea contradictorială a martorului (*cross examination*). După finalizarea audierii contradictoriale, partea, care a solicitat martorul respectiv, are posibilitatea de a realiza audierea repetată a acestui martor (*redirect examination*). Pot urma, de asemenea, consecutiv, și audierea contradictorială repetată, acest moment fiind lăsat la discreția instanței. În general, scopul audierii directe ține de expunerea informațiilor în favoarea părții care a solicitat acest martor, iar scopul audierii contradictoriale se referă la clarificarea faptelor care contravin informației obținute ca urmare a audierii directe, punând la îndoială rezultatul acestei audieri [15, p. 189]. Cu toate că, prin intermediul audierii contradictoriale, avocații părților țin, în unele cazuri, să obțină informațiile necesare cauzei, de cele mai frecvente ori scopul acesteia este de a submina încrederea în privința declarațiilor făcute de către martor în cadrul audierii directe. O asemenea discreditare procesuală (*impeachment*) a depozițiilor martorului poate include exprimarea dubiilor în capacitatea și posibilitatea martorului de a observa anumite fapte sau de a da în vileag o anumită cointeresare a acestuia în soluționarea cauzei [15, p. 191].

Concluzii. În viziunea noastră, audierea contradictorială nu afectează procesul stabilirii adevărului în cauza penală; audierea contradictorială poate servi, uneori, anumitor scopuri josnice și egoiste în vederea câștigului de cauză cu orice preț. În ipoteza anumitor pericole, posibile în procesul realizării audierii contradictoriale, considerăm că în condițiile contradictorialității procesului judiciar, aceasta constituie nu numai cea mai efectivă modalitate de cercetare a datelor, oferite de către părți în calitate de probe a afirmațiilor sale, dar și unica variantă rațională și echitabilă de cercetare a probelor. Momentul în cauză se datorează și faptului că drept alternativă a audierii contradictoriale se impune audierea realizată unipersonal de către judecă-

tor, fără implicarea părților. În atare situații, ar fi mai aproape varianta inchizitorială de stabilire a adevărului în cauza penală.

Esența audierii în ordine de șah constă în faptul că în procesul audierii unei persoane, concomitent sunt adresate întrebări și altor persoane (inculpaților, martorilor, experților) asupra aceluiași fapt și împrejurări, care într-un anumit moment sunt expuse de către cel audiat în cadrul audierii de bază. Această varietate a audierii urmărește scopul de a confirma sau a combate, prin declarațiile altor persoane, informațiile obținute drept urmare a audierii de bază a unei anumite persoane.

Esența audierii suplimentare constă în faptul că participanții la proces și instanța clarifică circumstanțe, trecute cu vederea în procesul audierii de bază, fie clarifică fapte în privința cărora alți martori, inculpați sau părți vătămate au dat alte declarații decât persoana care urmează a fi supusă audierii suplimentare.

Audierea repetată (reaudierea) este efectuată de instanța de judecată și participanții la proces în cazurile când, în legătură cu examinarea altor probe, după audierea de bază, au apărut anumite dubii sau bănuieli referitoare la corectitudinea depozițiilor obținute sau există o necesitate de precizare a lor.

De asemenea, luând în calcul faptul că drepturile părților în cadrul cercetării judecătorești contradictoriale sunt lezate prin imposibilitatea de a realiza actul de audiere contradictorială a martorilor și a părții vătămate, se propune completarea art. 370 CPP RM cu alin. 4¹ cu următorul conținut: „(4¹) *La cererea uneia dintre părți, după audierea inițială a martorului, acesta poate fi supus audierii contradictoriale. Întrebările referitoare la persoana martorului sunt admisibile în limita stabilită de gradul de credibilitate față de declarațiile acestuia*”.

Bibliografie:

1. BROWN, M. P. *The Art of Questioning. Thirty Maxims of Cross-Examination*. New-York; London: Macmillan Publishing Company; Collier Macmillan Publishers, 1987. 122 p.
2. BURTT, HAROLD E. *Applied Psychology*. New-York: Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1957. 592 p.
3. CIOPRAGA, A. *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal: studiu psihologic, criminalistic și procesual penal*. Iași: Ed. Junimea, 1979. 269 p.
4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14 martie 2003. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 104-110 (în vigoare din 12 iunie 2003)
5. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1994, nr. 1 (în vigoare din 27 august 1994)
6. LINHARDT, D. *Tehnici de prezentare a unei cauze în instanța de judecată: Îndrumar pentru avocați*. Chișinău: Tip. Sirius, 2014. 76 p. ISBN 978-9975-57-161-6
7. MIHEȘ, C. *Criminalistica: ascultarea martorului*. București: Ed. Lumina Lex, 2008. 239 p. ISBN 978-973-758-155-6
8. RUIU, M. *Criminalistică*. București: Ed. Universul Juridic, 2013. 351 p. ISBN 978-606-673-096-9
9. RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal – reglementări naționale și de drept comparat: Autoreferența tezei de doctor în drept*. Chișinău, 2016. 29 p.
10. STANCU, Em. *Tratat de criminalistică*. București: Ed. Universul Juridic, 2007. 742 p. ISBN 978-973-127-008-1
11. TOMA, T. D. *Psihologia învinutului-inculpatului și tactica audierii în procesul penal*. București: Ed. IESPU-Focus; Opinfo, 2006. 395 p. ISBN 973-87104-4-8
12. WELLMAN FRANCIS, L. *The art of cross-examination*. New-York: The Macmillan Company, 1946. 365 p.
13. АЛЕКСАНДРОВ, А. С., ГРИШИН, С. П. *Перекрестный допрос: Учеб.-практ. пособие*. Москва: Проспект, 2005. 296 с. ISBN 5-482-00245-4
14. АРОЦКЕР, Л. Е. *Тактика и этика судебного допроса*. Москва: Юридическая Литература, 1969. 120 с.
15. БЕРНАМ, У. *Правовая Система США*. Москва: Новая Юстиция, 2007. 1211 с. ISBN 978-5-91028-031-5

16. ГАРРИС, Р. *Школа адвокатуры: Руководство к ведению гражданских и уголовных дел.* Санкт-Петербург: Сенатская Типография, 1911. 282 с.
17. ДАРОВСКИХ, С. М. *Принцип состязательности в уголовном процессе России и механизм его реализации:* Дис. ... канд. юрид. наук. Челябинск: Южно-Уральский Гос. Ун-т, 2001. 219 с.
18. ПИТЕРЦЕВ, С. К., СТЕПАНОВ, А. А. *Тактика допроса на предварительном следствии и в суде.* Санкт-Петербург: Питер, 2001. 146 с. ISBN 5-318-00042-8
19. ПОРУБОВ, Н. И. *Допрос в советском уголовном судопроизводстве.* Москва, 1973. 368 с.
20. СОЛОВЬЕВ, А. Б., ВОРОБЬЕВ, В. И. О тактике судебного допроса. В: *Вопросы борьбы с преступностью.* Москва, 1972, вып. 16, с. 1-14